

A JÓHISZEMŰSÉG, TISZTESSÉG ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉSI KÖTELEZETTSÉG ALAPELVI SZINTŰ KÖVETELMÉNYÉT SÉRTŐ MAGATARTÁSSAL OKOZOTT KÁRÉRT FENNÁLLÓ FELELŐSSÉG

A felperes azon kára, hogy az engedményezett vállalkozói díját eredményesen nem hajthatta be, okozati összefüggésben áll az alperes nyilatkozatának alapvető rendelkezéseket sértő, így jogellenes kiadásával, mert annak hiányában a felperes nem szerződött volna a vállalkozói mű létrehozására.

/Ptk.4.§. (1) bekezdés,.339.§. (1) bekezdés/

Az önkormányzat alperes – mint megrendelő – és a perben nem álló C.-B.É. Rt. „fa” (a továbbiakban: fővállalkozó) – mint vállalkozó – között 2003. október 30. napján jött létre vállalkozási szerződés az e.-i fürdő kivitelezési munkáinak elvégzésére 2005. február 28-i teljesítési határidővel, egyösszegű átalánydíjat kikötve. A megrendelő fővállalkozó és a felperes mint vállalkozó között 2005. február 28-án jött létre vállalkozási szerződés a létesítmény biztonsági üveg álmennyezeti munkáinak tartószerkezettel együtt történő kivitelezésére 2005. május 19-i teljesítési határidővel, vállalkozói díjként 11.305.750.Ft + áfát kikötve. Az alvállalkozói szerződés megkötésnek napján az abban részes felek között *engedményezési megállapodás* is létrejött. Abban a felek utaltak az alperes 2004. szeptember 9. napján kelt *elvi nyilatkozatára*, melyben az alperes úgy nyilatkozott (a fővállalkozó azon bejelentésére, hogy bizonyos „teljesített részfeladatok tekintetében esetenként engedményezési szerződést kíván kötni egyes alvállalkozóival és beszállítóival”), hogy a Ptk.328.§. (3) bekezdése szerinti írásbeli tájékoztatás esetén a „Ptk. engedményezésre vonatkozó szabályai szerint a tájékoztatásban megjelölt engedményesnek fogja a konkrét követelést teljesíteni”. Egyben az engedményező fővállalkozó „hozzájárult az engedményes mindennemű számlakövetelésének közvetlenül az önkormányzat által történő kifizetéséhez”. Az engedményezésről a felperes 2005. március 31-én írásban értesítette az alperest, az értesítést az alperes 2005. április 4. napján vette kézhez.

A R. Bank Zrt. (a továbbiakban: a bank) 2003. november 13. napján értesítette az alperest, hogy a fővállalkozó – mint zálogkötelezett – és a bank – mint zálogjogosult – között zálogszerződés jött létre a 2003. október 30. napján kelt vállalkozási szerződés szerint a fővállalkozót megillető követelésekre. Ezért a zálogkötelezett fővállalkozó kizárólag a zálogjogosult bank előzetes írásbeli hozzájárulásával tehet olyan jognyilatkozatot, amely a bank kielégítési alapját érinti. Felhívta ezért a bank az alperest, hogy a vállalkozási szerződés alapján a fővállalkozót megillető követelést csak a bank bankszámlájára teljesítse. Ezzel összhangban a fővállalkozó és az alperes vállalkozási szerződése 2005. április 28. napján kelt módosítása 2/6. pontja szerint a módosításban részes felek megegyeztek, hogy a fővállalkozó vállalkozói díj engedményezése esetén a megrendelő az engedményes új jogosultjának csak akkor teljesít, ha a fővállalkozó az engedményezésről szóló értesítéssel együtt igazolja azt is, hogy az engedményezéshez a bank is hozzájárult.

A felperes módosított keresetében 8.342.006.Ft vállalkozói díj, annak a 2008. március 28. napjáig lejárt 3.313.696.Ft késedelmi kamata megfizetésére kérte kötelezni az alperest kártérítés (Ptk.4.§. (1) bekezdés, 339.§. (1) bekezdés) jogcímén. Ezt a követelést a felperes (eshetőlegesen) másodlagosan biztatási kár (Ptk.6.§.), harmadlagosan engedményezett vállalkozói díj, negyedlegesen jogalap nélküli gazdagodás, és ötödlegesen az alperes 2004. szeptember 9. napján kelt, kezességvállalásnak tekintett nyilatkozata alapján terjesztette elő. Ezen túl kérte kötelezni az alperest 1.034.287.Ft kártérítés megfizetésére azért, mert a felperesnek a vállalkozói díj kifizetésének elmaradása miatt tagi kölcsönt kellett felvennie, annak a késedelmi kamata pedig ilyen összeget tett ki. 1.529.788.Ft kártérítés megfizetésére azért kérte kötelezni az alperest, mert az áthidaló hitel lejárt késedelmi kamata ilyen összegű volt. A felperes a megismételt eljárás során módosított keresetében elsődlegesen azért kérte kártérítés címén marasztalni az alperest az engedményezett vállalkozói díj követelésben, mert értékelése szerint – a zálogszerződés egyébként nem igazolt létrejötté esetén – az alperes úgy adta ki az engedményezésre vonatkozó 2004. szeptember 9. napján kelt elvi nyilatkozatát, hogy elmulasztotta az engedményes felperes arra vonatkozó figyelmeztetését, hogy a fővállalkozó a bank javára elzálogosított követelést engedményez a felperesre.

Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását indítványozta, vitatva az engedményezési szerződés létrejöttét (Ptk.205.§. (2) bekezdés), a vele szembeni hatályosulását (Ptk.328.§. (4) bekezdés). Azzal is védekezett, hogy a zálogjoggal terhelt követelést a fővállalkozó nem is engedményezhette volna a felperesre. A kártérítési keresettel szemben azzal érvelt, hogy jogellenes és felróható magatartást nem tanúsított, mivel a tájékoztatási kötelezettsége az elzálogosított követelés engedményezéséről nem az alperest, hanem a fővállalkozót terhelte. Úgy vélte: a fővállalkozó csak olyan követelést engedményezhetett, amelyhez a bank hozzájárult. Az alperes a keresettel szemben az érdemi ellenkérelmén túl ellenkövetelést, 1.128.102.679.Ft tőke és járulékai erejéig fenntartott *beszámítási kifogást* is előterjesztett, az engedményezővel szemben fennálló késedelmi kötbér, kijavítási költség - és kártérítési követelés alapján. Ezt az ellenkövetelését a fővállalkozó által vele szemben indított perben is azonos összegben terjesztette elő.

Az elsőfokú bíróság megismételt eljárás során hozott *ítéletével* kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 8.342.010.Ft tőkét, valamint annak egyes részösszegei után eltérő időpontoktól meghatározott késedelmi kamatát és 2.092.810.Ft perköltséget. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Az elsőfokú bíróság a megismételt eljárás során módosított keresetnek az elsődlegesként megjelölt, kártérítés jogcímén adott helyt, nagyobbrészt. Kifejtette, hogy a Ptk.4.§. (1) bekezdése alapján az alperes akkor járt volna el a jóhiszeműség és tisztesség követelményének, valamint az együttműködés kötelezettségének megfelelően, ha a felperesi alvállalkozói szerződés és engedményezési megállapodás megkötését követően írásban tájékoztatja a felperest: „a bank zálogjogára tekintettel a felperes részére az engedményezési megállapodás alapján kifizetést feltehetően nem fog tudni teljesíteni”. A felperesnek az alperes jogellenes és felróható magatartásával okozati összefüggésben azért keletkezett kára, mert az alvállalkozói szerződést az engedményezési megállapodás

hiányában nem kötötte volna meg, a teljesítéssel felmerült költségekkel és az azzal lekötött munkaerővel vagyonszökkenése állt elő. A bíróság a károkozó magatartással okozati összefüggésben csak a 8.342.010.Ft vállalkozói díj kifizetésének elmaradását tartotta megállapíthatónak, de a társasági hitelfelvételt és annak költségeit nem.

Ez ellen az ítélet ellen az alperes terjesztett elő *fellebbezést* az elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatása és a kereset teljes elutasítása iránt. Az elsőfokú eljárásban előterjesztett védekezéséből fenntartotta, hogy jogellenes és felróható magatartást nem tanúsított, tájékoztatási kötelezettség pedig nem terhelte. Kifejtette, hogy a felperes és a fővállalkozó közötti engedményezési szerződésnek, valamint a fővállalkozó és a bank közötti zálogszerződésnek nem volt alanya, ezért az engedményezett követelés elzálogosítására vonatkozó tájékoztatási kötelezettség sem az alperest, hanem a fővállalkozót terhelte. Fenntartotta, hogy az engedményezési szerződés nem jött létre (részben a zálogjogosult bank hozzájárulása hiányában), illetve szabályszerű engedményezői értesítés nélkül az alperessel szemben nem is volt hatályos. Mivel az alperes sem jogellenes, sem pedig felróható magatartást nem tanúsított, a felperesnek nem lett olyan kára, amely az alperesi magatartással összefüggésben keletkezhetett.

A felperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság ítélete helybenhagyását kérte annak helyes indokai alapján. Állította, hogy az engedményezési szerződés érvényesen és hatályosan létrejött. A felperes kárát az alperes az elvi nyilatkozat kiadásával okozta, ha azt nem adja ki, a felperes a fővállalkozóval nem kötött volna vállalkozási szerződést. Vitatta, hogy a bank, valamint a fővállalkozó között a zálogszerződés létrejött volna.

Az ítélet tábla az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást azzal egészíti ki, hogy a C.-B.É. Rt. „fa” felszámolási eljárásában a záloghitelező R. Bank Zrt. hitelezői igényt jelentett be, a felszámoló azt teljes egészében a Cstv.57.§. (1) bekezdés b/ pontja szerinti hitelezői igényként igazolta vissza.

Az említett tényállási részen kívül az elsőfokú bíróság az érdemi döntéséhez szükséges tényállást helyesen állapította meg, és az ítélet tábla – a jogi indokok kiegészítése mellett – az abból levont jogkövetkeztetéssel is egyetértett.

Ezért a fellebbezés nem volt alapos.

A kereseti kérelemhez kötöttség elve (Pp.3.§. (2) bekezdés) helyes értelmezése szerint a bíróság a keresetben – adott esetben tévesen – megjelölt jogcímmel (jogcímmel) nincs kötve, hanem azt a keresetben előadott tények alapján, az azzal perbehozott jogviszonyt – a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelő jogi minősítéssel – kell elbírálnia. (pl. EBH 2004/1143)

A felperes a 2005. február 28. napján megkötött vállalkozási szerződés (Ptk.389.§.) és engedményezési megállapodás (Ptk.328.§. (1) bekezdés) alapján őt megillető

díjigényét több – eshetőleges – jogcímen követelte; a megismételt eljárás során elsődlegesen kártérítés (Ptk.4.§. (1) bekezdés, 339.§. (1) bekezdés), másodlagosan biztatási kár (Ptk.6.§.), harmadlagosan vállalkozói díj (Ptk.397.§. (1) bekezdés), negyedrészt jogalap nélküli gazdagodás (Ptk.361.§.), végül kezesség (Ptk.272.§.) jogcímen is. A keresettel perbehozott jogviszony nem kétségesen vállalkozási szerződés volt, a felperes alvállalkozóként vett részt az alperes megrendelésére felépített fürdő kivitelezésében, díjkövetelését pedig a fővállalkozó reá engedményezte. Ezért a keresetben előadott tények alapján az is kétségtelen, hogy a felperes keresetét – mindenekelőtt – vállalkozói díj követelésként kell elbírálni, függetlenül a felperes által megjelölt több más, vagylagos jogcímtől, illetve azok érvényesítése sorrendiségétől. Emiatt kártérítés (Ptk.4.§. (1) bekezdés, 339.§. (1) bekezdés) jogcímen a felperes csak akkor érvényesíthet igényt, amennyiben a vállalkozói díj iránti kereset nem teljesíthető, a követelés azon a jogcímen alaptalan.

Az ítéletábra nem értett egyet a felperes azon érvelésével, hogy a perben az alperes ne bizonyította volna a fővállalkozót megillető vállalkozói díjkövetelés a bank részére történő elzálogosítását. Az alperes által becsatolt – egyébiránt a részére megküldött – 2003. november 13. napján kelt zálogjogosulti értesítés magánokiratként (Pp.196.§. (1) bekezdés d/ pontja) teljes bizonyítékául szolgál annak, hogy 2003. november 13. napján zálogszerződés jött létre a fővállalkozó C.-B. É. Rt., valamint a megrendelő alperes közötti vállalkozási szerződés alapján a fővállalkozót megillető valamennyi követelésre. Így a bizonyítási kötelezettség éppen a felperest terhelte (Pp.164.§. (1) bekezdés), arra nézve, hogy a zálogszerződés mégsem jött létre. Erre vonatkozó indítványt azonban a felperes a kétfokú eljárásban nem terjesztett elő.

Mivel a felperesre engedményezett fővállalkozói díjkövetelés elzálogosítása (Ptk.267.§. (1) bekezdés) kétségtelen volt; azt kellett vizsgálni, hogy a felperesre átruházott vállalkozói díj követelést az alperes jogszerűen teljesíthette-e a felperes részére. Ebben a körben az elsőfokú bíróság tévesen értékelte úgy, hogy a 2003. november 13. napján kelt zálogjogosulti értesítés, valamint a fővállalkozási szerződés 2005. április 28. napján kelt módosítása 2/6. pontja alapján az engedményesnek történő teljesítéshez a zálogjogosult hozzájárulása esetén lett volna csak helye. A követelésen alapított zálogjog esetén ugyanis a zálogjog fennállta és terjedelme szempontjából nincs annak jelentősége, hogy ki a zálogjoggal terhelt követelés (a zálogtárgy) jogosultja. A zálogjogosult kielégítési alapját a zálogosított követelés átruházása nem érinti; mind a zálogjog, mind pedig a zálogjogosult zálogtárgyra vonatkozó kielégítési joga változatlanul fennmarad. (Ptk.256.§. (1) bekezdés) Ezért az elzálogosított követelés utóbbi átruházása (Ptk.328.§. (1) bekezdés) nem vonható azon jognyilatkozatok körébe, amelyhez a zálogjogosult Ptk.267.§. (3) bekezdése szerinti hozzájárulása szükséges. Másrészt a megrendelő kifogásként a fővállalkozási szerződés módosítása banki hozzájárulást előíró kikötésére az engedménnyessel szemben nem hivatkozhat, mivel a kötelezett az engedményezés jogviszonyán kívül áll, az szempontjából absztrakt.

Így a felperes keresete (engedményezett) vállalkozói díj jogcímen érvényesíthetősége szempontjából nem a zálogjogosult bank engedményezési szerződéshez hozzájárulása

a lényeges kérdés; hanem az, hogy a zálogkötelezett alperesnek a törvény (Ptk.268.§. (1)-(2) bekezdése) alapján az elzálogosított követelést kinek kell teljesítenie. A Ptk. említett szabályai ebben a kérdésben úgy rendelkeznek, hogy – a zálogjogosult kielégítési joga megnyíltától, illetve a zálogosított követelés esedékességétől függően – az elzálogosított követelés vagy a zálogjogosult és a követelés jogosultja kezéhez együttesen, vagy pedig csak a zálogjogosultnak teljesíthető. Ezért az elzálogosított követelés jogosultja a zálogjoggal terhelt követelést egyedül még abban az esetben sem érvényesítheti per útján, ha követelése a zálogjogosult kielégítési joga megnyílt előtt vált is esedékessé. Ebben a számára legkedvezőbb esetben is csak a zálogjogosulttal együttesen (Ptk.334.§. (3) bekezdés) léphet fel a követelés teljesítése iránt a kötelezettel szemben, amely csak ebben az esetben teljesítheti az elzálogosított követelést az együttes jogosultak egyikének kezéhez (is). A felperes engedményezett vállalkozói díjkövetelését nem a zálogjogosult bankkal együtt érvényesítette a perben, ezért ezen a jogcímen a keresete az alperessel szemben alaptalan.

A vállalkozói díjkövetelés alaptalansága folytán a felperes kereshetőségi joga (Pp.3.§. (1) bekezdés) megnyílt a követelés szerződésen kívül okozott kár megtérítése (Ptk.339.§. (1) bekezdés) jogcímen történő érvényesítésére.

Az alperes többször említett, 2004. szeptember 9. napján kelt, a fővállalkozó engedményeseinek teljesítésére kötelezettséget vállaló elvi nyilatkozata azt megelőzően született, hogy a felperes a fővállalkozóval 2005. február 28. napján a vállalkozási szerződést megkötötte volna. A felperes által kötött vállalkozási szerződéshez kapcsolódó engedményezési megállapodás nem hagy kétséget afelől, hogy a felperes csak az alperes elvi nyilatkozata kiadására és annak tartalmára (az abban foglalt kötelezettségvállalásra) figyelemmel kötött vállalkozási szerződést a fővállalkozóval. Ugyanakkor az elvi nyilatkozat 2004. szeptember 9.-i kiadásakor az alperes már hosszabb ideje rendelkezett a zálogjogosult bank fővállalkozói díjkövetelés elzálogosítására vonatkozó értesítésével; tehát az elvi nyilatkozat kiadásakor tudta, vagy kellő gondosság tanúsítása mellett tudnia kellett, hogy a Ptk.268.§. (1)-(2) bekezdése fent már részletezett szabályai szerint a fővállalkozói díjat jogszerűen – annak engedményezése esetén is – csak a zálogjogosult banknak, avagy az engedményesnek és a zálogjogosultnak együttesen teljesítheti. Ezért a másodfokú bíróság egyetértett a megyei bíróság arra vonatkozó okfejtésével, hogy az alperes a jóhiszeműség-, tisztesség- és együttműködési kötelezettség alapelvi szintű követelményének betartásával (Ptk.4.§. (1) bekezdés) nem, avagy nem a megszületett tartalommal adhatta volna ki az elvi nyilatkozatot. A törvény alapelvi rendelkezéseinek általában elvárható gondosságú megtartása elmulasztásával okozott kárért az alperes a szerződésen kívül okozott károk általános szabálya (Ptk.339.§. (1) bekezdés) szerint felel. Az adott helyzetben elvárható magatartás igazolásával az alperes a kártérítő felelősségét a perben kimenteni nem tudta, így viselni köteles a felperes azon kárát, amely annak folytán érte, hogy az engedményezett vállalkozói díját eredményesen nem hajthatja be. Ez a kár okozati összefüggésben áll az elvi nyilatkozat említett alapelvi rendelkezéseket sértő, így jogellenes kiadásával, mert annak hiányában a felperes nem szerződött volna a vállalkozói mű létrehozására. Ezek

miatt nincs jelentősége annak a fellebbezési védekezésnek, hogy az alperes nem volt részese sem az engedményezési szerződésnek, sem pedig a zálogszerződésnek.

Az elsőfokú bíróság ítélete a Pp.221.§. (1) bekezdése ellenére nem tartalmazza az alperes beszámítási kifogása – a rendelkező rész tartalmából következő – elutasítása indokait. Az indokolási kötelezettség elmulasztása ugyan eljárásjogi szabálysértés, azonban a konkrét esetben mindez nem adott okot az elsőfokú bíróság ítélete részbeni, illetve teljes hatályon kívül helyezésére. Ugyanis az elsőfokú eljárás adatai alapján a beszámítási kifogás elutasításáról érdemben lehetett dönten. (PK 206. számú állásfoglalás b/ pont)

Az alperes beszámítási kifogása a fővállalkozói szerződés alapján öt megillető 1.128.102.679.Ft késedelmi kötbér, kijavítási költség- és kártérítési követelés, valamint késedelmi kamatai ellenkövetelés betudására irányult. A beszámítási kifogás egyes tételei részletezése szerint az alperes beszámítási kifogását adó valamennyi jogcímű részkövetelés az engedményező fővállalkozóval szemben áll fenn, azokat az alperes ellenkövetésként érvényesíti a fővállalkozó által vele szemben indított, a Komárom-Esztergom Megyei Bíróság előtt a G.40.087/2006. szám alatt folyamatban lévő perben is.

Annak ugyan a Ptk.329.§. (3) bekezdése alapján nincs akadálya, hogy a kötelezett az engedményessel szemben is beszámíthassa azokat az ellenköveteléseket, amelyek az engedményezővel szemben az értesítéskor már fennállt jogalapon keletkeztek. A Ptk.329.§. (3) bekezdése alapján viszont nincs helye az ellenkövetelés beszámításának, ha az ellenkövetelés kötelezettje nem a felperes.

Jelen esetben a felperes keresete nem engedményezett vállalkozói díj jogcímén volt alapos, mellyel szemben valóban megillette az alperest a fővállalkozóval szembeni követelése beszámítása. A felperes eredményre vezető keresetét „saját jogán”, szerződésen kívül okozott kártérítés (Ptk.339.§. (1) bekezdés) jogcímén terjesztette elő, mely kártérítési követeléssel szemben az alperes nem számíthatja be a fővállalkozó felé fennálló követeléseit.

Ezekre figyelemmel az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítélete fellebbezett részét a Pp.253.§. (2) bekezdése alapján helybenhagyta.

Győri Ítéltábla Gf.II.20.095/2011/7.